

В наш час, коли в світі вирують фінансові, політичні кризи, простежується тенденція до поширення ксенофобії, націоналізму, а подекуди й нацизму, шовінізму, расизму, сепаратизму, релігійного екстремізму. Цим негативним, антинародним явищам можуть протидіяти лише люди, які володіють глибокими знаннями з історії людства, різних цивілізацій, особливостей формування народів та розвитку держав. Лише об'єктивний, неупереджений підхід до оцінки тих чи інших подій, обставин сприяє встановленню взаєморозуміння як між окремими особистостями, так і між народами, державами, дозволяє усвідомити своє місце в сучасному загальнолюдському процесі.

В таких умовах загально-гуманітарна підготовка займає особливе місце у процесі підготовки майбутніх педагогів. Вивчення історії держави, краю, історії української та культур інших народів сприяє формуванню у майбутніх педагогів почуття патріотизму, толерантності, любові до духовної культури, поваги до особистості.

Важливим елементом такої підготовки є краєзнавство, яке як складова частина входить у дисципліни історичного, філологічного, природознавчого, економічного, культурологічного циклів.

«Краєзнавство» – це вивчення природи, населення, господарства, історії та культурно-етнографічних особливостей певної частини країни, адміністративного чи природного районів, населених пунктів. Воно сприяє розумінню різноманіття та єдності народу України.

Ознайомлюючи майбутніх вчителів з краєзнавчим матеріалом, наприклад, в курсі історії української культури, викладач повинен

пам'ятати про наявність моральної складової, духовної цілісності способу життя населення регіону, району, міста, села, тієї «малої батьківщини», яка є основою для формування у кожного індивіда любові до рідної землі та усвідомлення себе патріотом, незалежно від етнічного походження.

Краєзнавство, на наш погляд, має бути важливим елементом у процесі навчання та виховання не лише майбутніх педагогів, а й студентів інших напрямів навчання, яким доведеться формувати майбутнє країни. При цьому доцільно враховувати етнічний склад аудиторії, психологічні особливості тієї чи іншої нації, особливо в багатонаціональних регіонах країни. Дуже важливо при цьому надати майбутнім педагогам знання з особливостей «національної психології» як комплексу етнопсихологічних явищ.

Національна психологія – це не лише сукупність неповторних особливостей духовних рис народу, але і єдність духовних властивостей загальних для однотипних націй та специфічних рис, притаманних окремому етносу. Нації розрізняються не за характером їх психології в цілому, а по формі прояву того національно-особливого, яке є атрибутом психології кожної з них. Риси національної психології за своїм характером є історично мінливими. Зі зміною змісту та структури навколишнього середовища змінюються й певні риси етнічної психології, але зберігаючи при цьому історичну спадковість.

Студент педагогічного навчального закладу як майбутній освітянин повинен орієнтуватися у внутрішній політиці держави, пройнятися інтересами тієї спільноти (краю, міста, села), в якій йому передбачається жити й працювати, з позиції можливостей їх задоволення в межах демократичної, правової держави. І краєзнавство активно сприятиме цьому, надаючи цінні знання тим, хто їх прагне.

Готуючись до роботи з майбутніми учнями в багатонаціональному середовищі, наприклад Одещини, студент педагогічного навчального

закладу повинен перейнятися глибоким розумінням національно-психологічного механізму, який діє в умовах спільної трудової діяльності, в побуті, у спілкуванні, у навчанні та грі, знанням національних характеристик, які мають прояв у поведінці індивіда- підлітка.

Слід зазначити, що національна психологія складається з національного характеру, національних почуттів та національної самосвідомості, що має прояв насамперед в культурно – побутовій сфері, у відношенні до оточуючого середовища. Національний характер – це узагальнююче поняття, яке представляє собою втілення властивостей внутрішнього світу індивідів, що передаються з покоління в покоління у процесі суспільно-історичної діяльності та не мають місця в інших національних типах. Якщо національне почуття людини виражає її відношення до будь-яких життєвих явищ та ситуацій з позиції зрозумілих їй інтересів нації, то її національна самосвідомість характеризує ступінь розуміння, усвідомлення нею цих інтересів. Ці структурні елементи національної психології слід приймати до уваги при підготовці майбутніх педагогів до роботи з аудиторією, яку їм доведеться націлювати на сприйняття конкретного навчального матеріалу.

Врахування особливостей етнічної психології допоможе уникнути однобокості у сприйнятті та оцінці тих чи інших явищ національного життя. Розуміння проблем національної психології сприятиме подальшому вдосконаленню форм співробітництва народів, які мешкають на певній території. Це є дуже актуальним як для країн світу, так і для регіонів України, які в наш час намагаються знайти сприйнятливий вихід з фінансової, політичної, моральної криз.

Специфіка нашої країни та Одещини, зокрема, вимагає розсудливого, обережного підходу до оцінки історичного минулого даної території, особливостей сучасного її стану та перспектив майбутнього

розвитку. Одеський регіон є унікальним співтовариством, в якому змішалися риси психології, традицій, мовних та культурних елементів різних нації та народів, що створює неповторний характер як, в першу чергу, одесита, так і мешканця області, що тим чи іншим чином впливає не лише на культурне, а і на економічне життя півдня країни.

Все це необхідно враховувати у навчально-виховному процесі як вищих, так і загальноосвітніх навчальних закладів.

Краєзнавча спрямованість в навчальному процесі може бути реалізована, на наш погляд, в курсах не лише з історії України та української культури, економіки, рідної мови та літератури, а при викладанні іноземної мови, основ правознавства, політології в загальноосвітніх, професійних різного рівня акредитації навчальних закладах.

Використання краєзнавчого матеріалу при викладанні означених дисциплін надає можливість більш яскраво розкрити особливості історичного процесу на території України як, наприклад, прояв характеру народу в певних умовах та віддзеркалення історії у самому характері народу. Краєзнавча інформація в курсах з історії України, політології, економіки, основ правознавства дає можливість більш об'єктивно уявити процеси державотворення, а в курсах з історії культури, рідної мови та літератури – зрозуміти етнічні особливості формування та розвитку народів України, в той же час введення краєзнавчого компонента в процес вивчення іноземної мови дозволяє встановити взаємозв'язок розвитку окремого етносу з народами світу, формувати вміння використовувати певну інформацію в міжетнічних стосунках. Майбутнім вчителям історії, рідної мови та літератури було б доцільним прослухати спецкурс «З історії міжетнічних відношень в Україні».

Майбутній освітянин повинен добре розумітися в системі засобів масової комунікації, отримати навички обробки та аналізу різноманітних

матеріалів, наданню їм належної оцінки, щоб за будь-якої потреби надати учням об'єктивне пояснення тим чи іншим фактам та явищам в суспільному житті багатонаціональної держави.

Під час навчання у педагогічному закладі майбутньому вчителю слід оволодіти знаннями, вміннями та навичками з урахуванням того, що педагог має:

1. Опрацьовуючи на уроках історії ту чи іншу тему, звертатися до художньої літератури, публіцистики, мемуарам, тим самим викликати інтерес до них з боку учнів. Особливо це доцільно при вивченні курсу з історії України, в якому корисно розглядати важливі історичні події через їх віддзеркалення на регіональному рівні. При цьому вчитель повинен вміти належно оцінювати якість публікацій, проводити порівняльний аналіз, привчати учнів до критичного сприйняття інформації.
2. Вивчаючи творчість вітчизняного чи зарубіжного письменника, дати об'єктивну характеристику історичної епохи, місцевості в якій жив і творив митець.
3. Розглядаючи будь-яке питання історичного періоду, який вивчається, вказувати на взаємозв'язок розвитку одного народу, нації з розвитком інших народів, робити наголос на переваги співробітництва, дружби між народами світу, даючи критичну оцінку матеріалу для вивчення.
4. Професійно тактовно виховувати у школярів повагу як до української культури, так і до культури інших народів, які мешкають в Україні, звертаючи увагу на особливості у розвитку фольклору, літератури, музики, мистецтва того чи іншого народу нашої країни, заохочуючи тим самим до участі у роботі художньої самодіяльності.

5. При вивченні історії рідного краю аналізувати рівень розвитку регіону на різних історичних етапах, показувати як досягнення, так і помилки в галузі економіки, в питаннях розвитку культури та міжнаціональних відносин.

В педагогічній практиці це притаманне лише мужньому, чесному, маючому власну життєву та професійну позицію вчителю. Формування такої особистості – головне завдання педагогічних навчальних закладів, особливо на сучасному етапі.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Букач В. М. Суб'єктивний взгляд на аспекты современной национальной политики / В. М. Букач// Життя і пам'ять: наукова збірка, присвячена пам'яті В'ячеслава Івановича Шамко. – Одеса, 2009. – С. 67-72.
2. Нагайник В. А. Проблеми виховання національної свідомості в сучасних умовах/ В. А. Нагайник // Філософія. Менталітет. Освіта. – Одеса, 1995. – С. 84-85.
3. Орищенко В. Г. Підготовка майбутніх вчителів до роботи у школах національних спільнот України / В. Г. Орищенко// Виховання і культура. – 2001. – № 1. – С. 72-75.
4. Шушкевич Д. Использование регионального компонента на уроках английского языка / Д. Шушкевич// Історичний досвід і сучасність: Матеріали 18 наукової студентської конференції. – Одеса, 2012. – С. 35-41.
5. Украинская советская энциклопедия: в 12 т., 13 кн. – Т. 5. – К., 1981. – С. 369-370.
6. Яцько А. Проблема національної безпеки у контексті сучасної взаємодії етносів/ А. Яцько// Нова політика. – 2000. – № 2. – С. 34-38.